

Pedagogiske ledere sin rolle i naturen

Hvordan erfarer pedagogiske ledere sin rolle med å legge til rette for mangfoldige naturopplevelser i barnehagens naturområder?

Ole Martin Elgåen Kirkbakk

[Kandidatnummer: 30]

Bacheloroppgave

[BNBAC3900]

Trondheim 28.04.2023

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne

HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	3
1.1 Bakgrunn	3
1.2 Oppgavens innhold og struktur	4
2. Teorikapittel	4
2.1 Barnehagens naturområder	4
2.2 Betydningen av pedagogens rolle i uterommet	5
2.3 Mangfoldige naturopplevelser	7
2.4 Naturen som arena for lek og læring	8
3. Metode	10
3.1 Valg av metode	10
3.2 Planlegging og forberedelser før intervju	10
3.3 Informanter	11
3.4 Beskrivelse av gjennomføring	12
3.5 Analyse av datamateriale	13
3.6 Metodediskusjon	13
3.7 Etiske betraktninger	14
4. Drøfting	15
4.1 Betydningen av planlegging og organisering	15
4.2 Å se mulighetene som ligger i naturområdene	17
4.3 Å være aktivt tilstede for barna på tur	20
5. Oppsummering	22
6. Litteraturliste	25
7. Vedlegg	27
7.1 Intervjuguide	27
7.2 Informert samtykkeskjema	29

1. Innledning

1.1 Bakgrunn

Barnehagen er forpliktet til å følge «Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver» (Kunnskapsdepartementet, 2017). I rammeplanen står det at barnehagen skal legge til rette for at barna kan få et mangfold av naturopplevelser og få oppleve naturen som arena for lek, undring og læring. Norske barnehager tilbringer mye tid utendørs, og mange barnehager går på tur en til to ganger i uken utenfor barnehagens gjerde. Natur- og friluftslivsbarnehager er enda mer på tur. Når barnehager er på tur står gjerne fysisk aktivitet, friluftsliv og naturopplevelser i fokus (Heggen & Langholm, 2019, s. 171). Barna tilbringer mesteparten av sin våkne tid i barnehagen, og her kan det oppleve mestring, vennskap og glede, men også avvisning og mistriivsel. Rammeplanen slår fast at barnehagen skal ha fokus på å fremme barns fysiske og psykiske helse. Det fysiske miljøet i barnehagen er en viktig del av læringsmiljøet til barna, og har betydning for barns utvikling (Sando, 2020, s. 37). Videre står det i rammeplanen at barnehagen skal bidra til at barn får oppleve og utforske naturen, og utvikle positive erfaringer til naturen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 52).

Rammeplanen legger altså føringer for at aktivitet i natur skal være en naturlig del av årshjulet til alle barnehager. Naturområdene i barnehagens nærmiljø er tilgjengelig for barnehagen gjennom hele året, og er et egnet sted for at barn skal få gode opplevelser med naturen (Hagen, 2018, s. 364). Hagen hevder videre at i rammeplanen er det derimot få føringer på hvordan det pedagogiske arbeidet med utemiljø skal bli ivaretatt. Det er derfor relevant å få mer kunnskap om hvordan pedagogiske ledere legger til rette for mangfoldige naturopplevelser i barnehagens naturområder.

Gjennom denne oppgaven ønsker jeg å se på hvordan pedagogiske ledere legger til rette for mangfoldige naturopplevelser i barnehagens naturområder. Jeg valgte dette temaet fordi natur og friluftsliv alltid har vært en tematikk som har engasjert meg. Jeg vil gjennom prosjektet se hvordan pedagogiske ledere kan ivareta retningslinjene i rammeplanen når det gjelder å gi barn mangfoldige naturopplevelser i naturområder utenfor barnehagen.

På bakgrunn av dette har jeg valgt følgende problemstilling for min bacheloroppgave:

Hvordan erfarer pedagogiske ledere sin rolle med å legge til rette for mangfoldige naturopplevelser i barnehagens naturområder?

1.2 Oppgavens innhold og struktur

Videre i denne oppgaven vil jeg først presentere teori som er relevant for problemstillingen min. Deretter kommer metodekapittelet der jeg beskriver hva jeg har gjort og hvorfor. Jeg har så valgt å presentere funn sammen med drøfting. Helt til slutt kommer en oppsummering.

2. Teorikapittel

I teorikapitlet har jeg definert begreper jeg mener er relevant for drøftingen av studiet. Jeg har valgt å dele inn teorikapittelet i fire følgende deler: Barnehagens naturområder, betydningen av pedagogens rolle i uterommet, mangfoldige naturopplevelser og naturen som arena for lek og læring. Teorien representerer en bredde i utbyttet barn erfarer ved å være i naturen. Samtidig knyttes temaene til det rammeplanen pålegger barnehagen og jobbe med om barns mangfoldige naturopplevelser.

2.1 Barnehagens naturområder

I Stortingsmelding nr. 18 (2015-2016) beskriver at et naturområde gir barn et mangfold av variasjonsmuligheter innenfor relativt begrensede arealer, som gir muligheter for fysisk aktivitet, miljøforandring og naturopplevelser (Stortingsmelding nr. 18, (2015-2016) Friluftsløven). For å gi barn muligheten til gode naturopplevelser er det derfor sentralt å besøke naturområder med variasjonsmuligheter og miljøforandringer, slik Stortingsmeldingen beskriver er et godt naturområde.

Ifølge Hagen & Lysklett blir gjerne barn ikke motivert av å gå lange turer der målet er å bli god og svett før en tar pause, tenner seg et bål for å dra hjem igjen. Hagen & Lysklett hevder at barn ser verden med mikroperspektiv, og er derfor ofte til stede «her og nå». Videre påpeker Hagen & Lysklett at for barn er det rundt dem som vekker deres nysgjerrighet og oppmerksomhet. Når det dukker opp elementer som barna blir interesserte i, vil dette bli til gjenstand for undring og lek (Hagen & Lysklett, 2005) i Hagen (2018, s. 367). Hagen fremhever videre i sin artikkel at for barn er opplevelsene som til enhver tid dukker opp underveis, og naturområdet selve målet fordi det motiverer barna. Hagen & Lysklett mener barna kan kjenne på mer turglede og oppnå kunnskap om natur ved å ta seg tid til det som hender underveis på turen (Hagen, 2018, s. 367). Videre sier Hagen at det ikke alltid er et bestemt sted som er målet i turen for barn, slik det gjerne kan være for voksne. Likevel kan det hende at målet med turen kan faktisk være å komme frem til det naturområdet eller den hytten, og ikke se på en maurtue (Hagen, 2018, s. 367). Vi mennesker anser oss som en del av

naturen, og at om vi ikke tar vare på den ødelegger vi for oss selv (Heggen & Langholm, 2019, s. 174). I barnehagen er det viktig å fremme et natursyn som viser respekt for naturen fordi det vil avgjøre hvilket forhold barna får til den. Om de opplever natur som noe de vil ta vare på, eller om de distanserer seg fra den fordi de har lite forhold til den.

Å dra til nye naturområder kan barns utforskertrang bli stimulert, og føre til at det dukker opp nye momenter underveis i leken som vil berike den. Et naturområde vil kontinuerlig inspirere barna til egenmotiverte handlinger (Hagen, 2018, s. 366). Basert på forskningen til Hagen fremheves det at barn selv gir uttrykk for at de synes naturområder er de beste lekestedene, og tendensen var at barna likte best de områdene som ligger nærmest, som kan ha bakgrunn i at de nærmeste områdene blir brukt mest (Hagen, 2018, s. 366).

Barnehagens nærmiljø

Ved å benytte barnehagens nærmiljø vil personalet og barna kjenne godt til området. Det vil bli enklere å sette i gang lek, og tilbringe mer tid der, enn hvis det hadde vært behov for transport. Det å legge turen på barnas premisser er sentralt i valg av sted, da de trenger ro og tid til utforskning. Å benytte barnehagens nærmiljø gjør turen også mer fleksibel, fordi avstanden tilbake til barnehagen ikke er så stor hvis det skulle oppstå sykdom, skader eller lignende (Hagen, 2018, s. 368). Derfor har personalet i forkant undersøkt hvilke muligheter som ligger i nærområdet til barnehagen, med tanke på å besøke steder som har hensiktsmessige kvaliteter og er spennende for barna (Hagen, 2018, s. 371).

Ifølge Langholm, et al., (2017, s. 52) bør pedagogen velge naturområder som de vet kan være interessante for barna. Hvis pedagogisk leder vet at det finnes naturelementer på turområdet barna er opptatt av vil dette være gunstig. Neergaard hevder i sin forskning at det å oppsøke interessante nærmiljøer hvor barna får anledning til å undre seg, over vil kunne være med på å forsterke barnas naturglede. Videre peker Neergaard ved å oppsøke barnehagens nærmiljøer at barn kan oppleve økt kunnskap om naturens mangfold (Neergaard, 2020, s. 74).

2.2 Betydningen av pedagogens rolle i uterommet

Målet for barnehagen som pedagogisk virksomhet er å gi barna et tilrettelagt tilbud i tråd med rammeplanen og barnehageloven. Gotvassli fremhever at pedagogiske ledere i barnehagen har et ansvar for å lede arbeidet med lek og læring i barnehagen. Videre peker han på at i arbeidet er det viktig å ta hensyn til og legge til rette for barnegruppen (Gotvassli, 2019, s. 70). I løpet av en hverdag møter pedagogisk leder små og store problemer. For å utøve god ledelse må

disse løses raskt og effektivt. Gotvassli fremhever at barnehager med manglende beslutsomhet opplever ofte ineffektivitet og handlingslammede beslutninger (2019, s. 89). Beslutningene kan kreve mye av den pedagogiske lederen da det er mange hensyn å ta stilling til, og derfor hender det at beslutningene lar vente på seg (Gotvassli, 2019, s. 89). Det er likevel sentralt hever Gotvassli at lederne våger å ta makten de besitter ved å ta beslutninger de tror på. En beslutningsprosess blir beskrevet i ulike faser. Første fase er å fastslå hva som er problemet. Det er mange måter å løse et problem på, og i denne prosessen er det ofte uenigheter hvordan en skal løse det grunnet manglende kommunikasjon eller uklare målsetninger (Gotvassli, 2019, s. 89). Derfor er det avgjørende at pedagogisk leder i sammen med barnehagestyrer har klare mål for man vil hen. Gotvassli påpeker at når en har fått belyst konsekvensene av de ulike alternativene blir det enklere å velge en løsning som en kan følge opp (2019, s. 89). Videre ligger det et stort læringspotensial i å se på hva som gikk bra, mindre bra, og hva en har lært til neste beslutningstaking.

Moen & Vårnes (2019, s. 39) sitt budskap er at de som jobber med friluftsliv i barnehagen har et ønske om å formidle undringen, respekten og gleden som kan oppstå ved å tilbringe tid i naturen. Videre fremhever Moen & Vårnes at barnehagelæreren bør tenke helhetlig og inneha praktisk og teoretisk kunnskap om naturen. På en slik måte vil barnehagelæreren opparbeide seg en forståelse for at barn må ut og gjøre for å kunne lære og utforske om naturen. Dette hevder Moen & Vågnes (2019, s. 40) vil kunne gjøre at barna får en god forståelse for relasjonen natur-menneske. Langholm, et al., (2017, s. 36) peker på viktigheten av å droppe alle planer for å fokusere på det som er viktig her og nå. Videre fremhever Langholm, et al., hvordan pedagogen i barnehagen ikke følger noe oppskrift, og for at barna skal få en lærerik opplevelse fra naturen krever det en pedagog som tar ting som det kommer, og har kunnskapen til å vite når man skal blande seg inn, eller når man ikke skal gjøre det (Langholm, et al., (2017, s. 36).

Skarstein & Skarstein (2019, s. 138) henviser til Chawla (2007) sin forskning om viktigheten påvirkningen av betydningsfulle voksne har for at barn kan bli glade i naturen. Videre peker Chawla sin forskning på hvordan de voksenpersonene som har delt sin interesse og kunnskap om natur, gjør at barna blir mer engasjerende rundt det å tilbringe tid i naturen. Disse voksenpersonene er ofte familiemedlemmer eller lærere, og ved at de snakker om naturen på respektfull måte vil det kunne gjøre at barna blir inspirert til økt miljøbevissthet (Skarstein & Skarstein, 2019, s. 138).

Jørgensen (2015, referert i: Heggen & Langholm, 2019, s. 173) fulgte en friluftslivsbarnehage i lek. Her fant hun at barna skaper mange situasjoner for seg selv der det oppstår gode læringssituasjoner knyttet til å ta vare på naturens mangfold. Barn som undersøker naturen selv, og tar eierskap til egen læring kan lære mye om naturen på egenhånd. Likevel er det sentralt at barnehagelærere bidrar med sine verdier og kunnskap for å berike naturens mangfold. Barnehagelæreren kan ta utgangspunkt i barns erfaringsverden, og være på deres nivå slik at barn og barnehagelærer kan være mest mulig på samme nivå i hva de tenker rundt de ulike situasjonene som oppstår ute i naturen (Heggen & Langholm, 2019, s. 173). En mulig å måte nærme seg barna på i den daglige leken er å dele deres fascinasjon rundt hvordan snegler beveger seg på bakken, det handler om å være til stede i hva barna er opptatt av i et «her og nå» perspektiv. For eksempel er ikke fisken en får bare en fisk, men en liten ørret eller torsk, i skogen er ikke trær kun trær, men rogn, bjørk og furu. Å sette navn på artene kan øke barnas opplevelse naturens mangfold (Heggen & Langholm, 2019, s. 173). Forskning viser at barndommens naturopplevelser vil være sentrale for å opprettholde og utvikle begeistring og undring for naturen (Heggen & Langholm, 2019, s. 174).

2.3 Mangfoldige naturopplevelser

I rammeplanen står det at barnehagen skal legge til rette for at barna kan få et mangfold av naturopplevelser (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 52). Basert på forskningen til Heggen & Langholm (2019, s. 169) fremheves det at barn møter naturen med begeistring og undring. Videre sier Heggen & Langholm at det er viktig at barn må få utvikle en naturfølelse, og dette kan skje hvis barna får lov til å beholde fascinasjonen for naturens underlige virkelighet. Heggen & Langholm peker på at for barn er det mer viktig å få lov til å undre seg istedenfor å få svar på alle spørsmål. Et slikt perspektiv mener Heggen & Langholm (2019, s. 169) setter lys på at barnehageansatte ikke først og fremst må belære barna, men derimot la de få lov til å være nysgjerrige, og undre seg. Dette kan føre til at de sitter igjen med følelsen av tilhørighet i naturen (Heggen & Langholm, 2019, s. 169). Å vite navnet på ulike arter, og kjenne igjen dem kan bidra til å øke naturopplevelsen, og gjennom undringen barna har til naturen kan dette være en fin måte å lære bort ting til barna ved å bruke deres egen nysgjerrighet (Heggen & Langholm, 2019, s. 171). Personalet i barnehagen vil ha en viktig rolle i denne prosessen for å støtte barns nysgjerrighetsdrevet utforskning. I barnehagen er det vanlig at barna får erfart natur gjennom å grave i jorda, undersøke småkryp i skogen og smake på forskjellige vekster i skogen (Langholm, et al., 2017, s. 56).

Ved å være ute i naturen vil barna få et innblikk i naturens mangfold, som kan skape empati og glede over livet, samtidig som det gir anledning til å stimulere deres nysgjerrighet (Heggen & Langholm, 2019, s. 172). Verdien likeverd kan bli fremtredende i barna når de ser på ulike arter, fordi barna vil sammen med den voksne forstå at alle levende individer har en iboende verdi. Heggen & Langholm peker på at i barnehager er det lite fokusert på hvor viktig naturens mangfold er, da fokuset heller er rettet mot å oppleve det store mangfoldet. Likevel kan en anse dette som et bevisst valg fra norske barnehager sin side, da barna først må bli glad i de sansemessige erfaringene rundt det biologiske mangfoldet slik at barna kan bli glad i naturen (Heggen & Langholm, 2019, s. 172). Når barn oppholder seg i naturen, vil dette by på mangfoldige utfordringer.

Begrunnelsene i rammeplanen for å gi barn muligheten til å oppleve mangfoldige naturopplevelser er at det kan fremme barnas vilje til å verne naturen, og fremme barns forståelse av naturens egenart (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 52). Skarstein & Skarstein (2019, s. 138) stiller spørsmålsteget ved om erfaringer i naturen og naturopplevelser forsterker barnas vilje til å verne om naturen, og øker forståelsen for samspillet i naturen. Ifølge Skarstein & Skarstein (2019, s. 138) er barns opplevelser forbundet med aktivitet og sansing. Videre forklarer de at barns opplevelser som får tid til å bli bearbeidet kan bli til erfaringer. Disse erfaringene blir basis for barns forståelse og kunnskap. Forskning viser at betydningsfulle erfaringer med lek i naturen, og naturopplevelser i barndommen er vanlig faktor folk oppgir som kilder for sitt miljøengasjement som voksne.

2.4 Naturen som arena for lek og læring

Det er viktig at rammeplanens føringer for pedagogisk innhold jobbes med i utetiden, og at de pedagogiske lederne i barnehagen bruker utetiden til å gjennomføre pedagogiske planlagte aktiviteter slik som en gjerne gjør i innemiljø (Hagen, 2018, s. 364). Ulikt terreng og vegetasjon byr på muligheter til at barna kan utforske de utfordringene som møter dem i terrenget (Fjørtoft, 2018, s. 194). Barn foretrekker gjerne lekemiljø med løsmaterialer som steiner, stokker, kvister og lignende. Disse egenskapene til lekemiljøene bidrar til at de er formbare, og mer dynamiske slik at barna kan lage sine egne fantasiverdener eller utfordringer tilpasset enkeltindividet. Fjørtoft & Reiten (2003, referert i: Fjørtoft, 2018, s. 194) sier at et lekeområde med sammensatte uforutsigbare løsninger foretrekkes foran et mer stilrent miljø. Barn foretrekker mangedimensjonale rom og former (Hagen, 2018, s. 366). Fordi slike rom gir muligheter for hopping, løping, kryping og klatring som stadig byr på nye utfordringer, og er i endring med spennende rom som gjør at leken stadig drives framover av

nye steder og ideer i naturområdene (Hagen, 2018, s. 371). Løsmaterialet kan brukes til å bygge små konstruksjoner, og barnas kreativitet står i fokus ved at de kan lage fantasidyr, og barna er i aktivitet under byggingen, og det blir ofte en lek i etterkant med det barna har laget som utgangspunkt (Fjørtoft, 2018, s. 195).

Et naturområde innbyr til lek, gir rom for barns fantasi til å utfolde seg, og dette er med på å øke motivasjonen til å holde på (Hagen, 2018, s. 365). Naturen fremstår som et lekelandskap barn synes er spennende fordi det er uforutsigbart. Noen grunner til dette er at romslige uteområder med variert terrengutforming, og tilgangen på løsmaterialer vil berike barns lek, fordi det gjør leken mer spontan, og leken kan skapes underveis noe som appellerer godt til barns lek (Hagen, 2018, s. 366).

For å finne spennende lekeområder i barnehagens nærmiljø, er det viktig å ta barns perspektiv. Fjørtoft (2001) hevder at naturen tilbyr åpnere og mer varierte lekeområder for barn, og (Heggen, 2016) peker på at de sosiale relasjonene blir bedre mellom barna i naturen (Heggen & Langholm, 2019, s. 171). Et rikt lekemiljø kan støtte barns trivsel gjennom at det fremmer sosiale relasjoner mellom barn, og bidrar til mer fysisk aktivitet (Sando, 2020, s. 37). Barns trivsel og fysiske aktivitet henger sammen med at ulike steder i barnehagen kan fremme barns helse.

Hvordan uteområdet og barnehagens nærmiljø utnyttes kan knyttes til begrepet affordances. Dette begrepet handler om hva slags muligheter barna kan skape i det fysiske miljøet rundt seg, hvilken funksjon et element i landskapet kan tilby barnet, og hvilke muligheter det gir for lek (Fjørtoft, 2018, s. 190). Man deler det opp i to kategorier: Potensielle affordances er hva man har tilgang til, som for eksempel trær, bakker, skiløype, akebrett eller lignende. Også har man det som faktisk skjer, som vil si hva barnet bruker skiløypen eller akebrettet, altså det realiserte (Fjørtoft, 2018, s. 190). Det som faktisk skjer, er opp til hvert enkelt barn og skapes gjennom de ulike potensielle affordances som er tilgjengelig for barnet. Et eksempel på en potensiell affordance er at barna kan bruke trærne til å klatre, mens det realiserte affordance kan være at barna benytter treet til å gjemme seg bak istedenfor. Fjørtoft (2018, s. 190) fremhever også at affordances handler om å se de fysiske mulighetene som ligger i naturen, men også å se mulighetene som ligger i naturens mangfold og hvilke muligheter det innbyr til.

3. Metode

3.1 Valg av metode

Metode er vår måte å skaffe den kunnskapen vi trenger for å belyse det vi ønsker å utforske (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2016, s. 26). Kvalitativ forskning vil si at datamaterialet jeg samler inn ikke skal inn i noen tabell, eller til noe målbart og dermed kvantifiseres det ikke. Fokuset ligger på den enkelte ting informantene belyser, og dette skal drøftes inn i et helhetlig perspektiv (Dalland, 2020, s. 71-72). Ordet case kommer fra latin og betyr tilfelle. Det som kjennetegner case er ett eller noen få tilfeller som studeres inngående sosialt (Johannessen, Tufte & Christoffersen 2016, s. 80). I problemstillingen min spør jeg etter pedagogiske ledere sin erfaring, og ønsker å gå i dybden på rollen pedagogiske ledere har med å legge til rette for mangfoldige naturopplevelser i barnehagens naturområder. Jeg har derfor valgt kvalitativt intervju og casestudie for å besvare min problemstilling.

To kjennetegn ved en case er en mest mulig detaljert beskrivelse og avgrenset oppmerksomhet mot den gjeldende casen. Forskeren henter inn informasjon fra noen få enheter over lengre eller kortere tidsperiode gjennom detaljert datainnsamling der kildene er tids- og stedsavhengige (Johannessen, Tufte & Christoffersen 2016, s. 81). Casestudier gjennomføres ofte ved hjelp av kvalitativ tilnærming slik som et intervju, og observasjon. En fordel som kjennetegner casestudier er å kombinere forskjellige metoder for å skaffe seg mer detaljert data. Det finnes ingen fasit på hvordan en casestudie gjennomføres og derfor har jeg som forsker relativt frie tøyler så lenge jeg holder meg innenfor en kvalitativ tilnærming (Johannessen, Tufte & Christoffersen 2016, s. 81).

3.2 Planlegging og forberedelser før intervju

Intervju er et møte mellom mennesker og begge parter har forventinger til intervjuet som vil prege den innledende fasen av samtalen. Derfor er det viktig at jeg som intervjuer gir et godt førsteinntrykk til intervjupersonen (Dalland, 2020, s. 81). Det kan jeg gjøre ved å gi informanten min god informasjon og påse at vedkommende forstår hensikten min med intervjuet. Jeg bør vite hva jeg vil oppnå med intervjuet mitt, dette er avgjørende for å stille relevante spørsmål i forhold til problemstillingen min. I en intervjusetting vil jeg stille spørsmål, samtidig som jeg driver intervjuet videre. Problemstillingen vil virke inn på når jeg bestemmer meg for når jeg vil gå i dybden på spørsmålene mine, og når jeg mener det holder med kortfattet informasjon på spørsmålene i intervjuguiden (Dalland, 2020, s. 82).

Intervjuguiden og bruken av den

I forkant av intervjuene utformet jeg en intervjuguide. Denne intervjuformen innebærer at jeg har utformet hovedspørsmålene på forhånd, og at det er en rekkefølge på spørsmålene (Thagaard, 2018, s. 91). Denne formen for intervju kan beskrives best med at jeg som forsker har en samtale med informanten, og det er forskeren som styrer gangen i samtalen (Bergsland & Jæger, 2022, s. 34). Det som kjennetegner et kvalitativt intervju er det å skape kunnskap gjennom intervjuprosessen (Dalland, 2020, s. 83). Det er viktig at jeg som intervjuer følger svarene til intervjupersonen fordi da kan spørsmålene til samtalen utvikles slik at intervjuperson får frem svarene på en friere måte som kan være positivt for datamaterialet i intervjuet (Dalland, 2020, s. 83).

Ved å ta utgangspunkt i problemstillingen min utarbeidet jeg noen tema som jeg lagde refleksjonsspørsmål til. Intervjuguiden min ligger vedlagt. I følge Dalland (2020, s. 84) vil «Hvorfor»-spørsmål gjerne gi gjennomtenkte forklaringer, likevel kan for mange hvorfor-spørsmål føre til at en beveger seg bort fra det konkrete og spontane. Hvis jeg stadig ber om forklaringer kan det fort føles som en eksamen, og kan derfor ødelegge den gode flyten mellom intervjuer og intervjuperson. Jeg prøvde derfor å lage spørsmål som tok utgangspunkt i ulike spørreord.

Målet med intervjuet er å finne ut av hva den pedagogiske lederen anser som viktig, det er ikke mine egne meninger som skal prege intervjuet og datamaterialene i etterkant av intervjuet. Fordelen med å ha en mer strukturert intervjusituasjon er at det blir lettere å analysere og strukturere intervjuet i etterkant.

3.3 Informanter

Hovedregelen for utvalg i intervjustudier er at man velger informanter som har kunnskap om det aktuelle temaet. Jeg foretok et strategisk utvalg som betyr at en velger ut informanter som er hensiktsmessig med tanke på oppgavens problemstilling og tema (Dalland, 2020, s. 59).

Når jeg gikk frem for å finne informanter, tok jeg kontakt med en tidligere praksislærer i en friluftslivsbarnehage som er mye på tur. Ut ifra problemstilling og tidligere erfaringer med informanten var det som gjorde at jeg tok kontakt med den bestemte barnehagen, fordi de jobber godt med det aktuelle temaet naturområder med fokus på lek og mangfold utendørs. Informanten foreslo en annen pedagogisk leder jeg kunne intervjuer i samme barnehage, og

når jeg spurte vedkommende var dette noe hun ville være med på. De to pedagogiske lederne jobber på hver sin storbarnsavdeling.

Bakgrunnen for valg av informanter, både antall og hvem er for å sørge for at jeg har nok datamateriale til å belyse problemstillingen min (Bergsland & Jæger, 2022, s. 32). Ved å intervju to pedagogiske ledere har jeg fått varierte svar både i innhold og omfang. Dette bidrar til at datamaterialet jeg får fra dem vil være nyttig til problemstillingen, og dermed vil kunne anvendes med ulike nyanser i drøftingsdelen.

3.4 Beskrivelse av gjennomføring

Jeg presenterte ikke intervjuguiden for informantene, men derimot fikk de vite om temaet. Dette gjorde jeg for å skape en sikkerhet for informantene slik at de visste på forhånd at de hadde rikelig med kunnskap om temaet. Fordelen med å ikke presentere intervjuguiden på forhånd kan være at informantene da ikke på forhånd har bestemt seg for svarene til spørsmålene, som kan gjøre at svarene blir noe kunstige, og en ikke får spontane svar (Bergsland & Jæger, 2022, s. 34).

Intervjuene ble gjort hver for seg, og informantene hadde med hverandre å gjøre fordi de jobbet i samme barnehage, men på forskjellige avdelinger. Informantene ble stilt de samme hovedspørsmålene, og oppfølgingsspørsmålene i intervjuet fordi det vil gi bedre datamateriale til drøftingen da begge hadde likt utgangspunkt (Bergsland & Jæger, 2022, s. 34).

Intervjuene foregikk i barnehagen på et eget møterom. I gjennomføringen var jeg bevisst aktivt lyttende, å lytte til informanten er viktig for å være genuint til stede, og å gi respons til det informanten forteller. Et vellykket intervju innebærer at jeg som intervjuer viser et ekte engasjement (Thagaard, 2018, s. 104). I intervjuene jeg hadde følte jeg vi hadde ekte engasjement mellom meg og informantene. Intervjuet hadde en god atmosfære, der begge parter hadde gjensidig respekt for hverandre, slik Thagaard (2018, s. 93) beskriver at det bør være.

I hovedtrekk fulgte jeg intervjuguiden, men likevel ble det underveis i intervjuet inkludert spørsmål om temaer som ikke var planlagt på forhånd, og derfor ble enkelte spørsmål tilpasset informantene sine beskrivelser (Thagaard, 2018, s. 91). Dette for å belyse temaene informantene tok opp som ikke var planlagt, og dette gjør at informantens temaer blir tatt opp samtidig som de temaene som er viktige for problemstillingen blir belyst (Thagaard, 2018, s.

91). Bevisst lot jeg informantene snakke fritt rundt spørsmålene. Begrunnelsen for dette var at den enkelte informants tanker og meninger skulle stå i sentrum (Dalland, 2020, s. 54).

3.5 Analyse av datamateriale

Ettersom jeg valgte å bruke kvalitativt intervju som metode bestod datamaterialet av betydelig mengde tekst. Jeg noterte underveis, og gjorde ikke opptak av intervjuet. Utgangspunktet for analysen bestod derfor av notatene, og informasjonen er kanskje noe mindre enn ved transkribering fra et lydopptak. Likevel vil det kanskje være noe enklere å systematisere innholdet, og vurdere hva en skal ha med for å skape orden og struktur i analysearbeidet (Bergsland & Jæger, 2022, s. 46). Jeg valgte å gjøre en tematisk analyse (Thagaard, 2018, s. 171). Ved å analysere informasjonen og se på likheter og ulikheter i svarene fra informantene og dele disse opp i ulike kategorier/tema, fikk jeg en bedre forståelse av hva intervjuet fortalte meg, helt konkret. Dette har gitt rom for ulike tolkninger av utsagnene (Dalland, 2020, s. 94). Jeg startet analysen med å lese igjennom notatene mine flere ganger. Deretter noterte jeg ned stikkord som var sentral for å svare på problemstillingen. Det neste var å sortere stikkordene inn under tema. Til slutt endte jeg opp med tre tema: 1) Betydningen av planlegging og organisering, 2) Å se mulighetene som ligger i naturområdene og 3) Å være aktivt tilstede for barna på tur.

3.6 Metodediskusjon

Ved å beskrive de valgene jeg har tatt når det gjelder metode, har jeg gjort forskningsprosessen transparent, som betyr at jeg har vist prosessen jeg har gjennomført med å gjøre den gjennomsiktig (Bergsland & Jæger, 2022, s. 45).

I kvalitative studier knyttes begrepet validitet til overførbarhet og troverdighet. Troverdighet handler om i hvilken grad metoden er egnet til å undersøke det den skal undersøke (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 276). Overførbarhet handler om tolkningene og funnene jeg har funnet i forskningen kan overføres til lignende fenomener. Kan funnene i forskningsprosjektet mitt gjelde i andre sammenhenger? Ved at jeg intervjuet to pedagogiske ledere på hver sin avdeling, fikk jeg frem begge sine erfaringer og dette har trolig overførbarhet til andre avdelinger. Samtidig kunne det å bruke informanter med lignende arbeidserfaring i andre barnehager vært nyttig for å se om svarene i intervjuene ville gitt nytt datamateriale.

I intervjudelen av prosjektet hevder Fog (2007) at når begge parter er opptatt av temaet vil ingen legge merke til hvordan de opplever kontakten med informanten fordi hen er så engasjert i temaene (Thagaard, 2018, s. 109). Slik erfarte jeg det i intervjusituasjonene, og

danner et viktig utgangspunkt, da et engasjerende intervju kan påvirke datainnsamlingen for hvordan jeg tolker dataene (Thagaard, 2018, s. 109). Informantene mine snakket seg kontrollert gjennom spørsmålene mine slik at jeg fikk tid til å notere svarene deres underveis. Likevel kan det ha forekommet avvik at jeg har ikke fått med meg alt det informantene sa, eller misforstått noe av innholdet til informantene. Dette hadde ikke vært like stor risiko, hvis jeg hadde brukt lydopptak.

Spørsmålene jeg stilte oppfordret informantene til å gi beskrivelser. Eksempelvis: «Kan du beskrive de ulike naturområdene dere bruker?». Målet er at intervjupersonen skal gi en mest mulig spontan fremstilling, som en kan oppnå ved å be personen til å fortelle istedenfor å stille et konkret spørsmål som kan føre til mer kortfattet svar (Dalland, 2020, s. 83). Formulering av spørsmål er sentralt i intervjusettingen for å få et godt datamateriale. Åpne spørsmål vil gjerne oppmuntre intervjupersonene til å fortelle, mens ledende spørsmål kan begrense intervjupersonenes svarmuligheter. Jeg stilte i hovedsak åpne spørsmål, som i følge Dalland, trolig har gitt meg grunnlag for et godt datamateriale.

3.7 Etske betraktninger

Thagaard (2018, s. 28) sier det at jeg som forsker må ta valg, og de valgene vil påvirke tolkningen av resultatet som jeg har ansvaret for. Dette er fordi jeg har en viss makt til å velge ut hvilke datamaterialer som er mest hensiktsmessig til problemstillingen, som vil påvirke resultatet.

Forskningsetikk handler også om hvordan jeg har behandlet personopplysninger og gjennomført de kvalitative intervjuene. Personvern er viktig fordi jeg samler inn data som kan knyttes til informantene. Disse opplysningene skal ikke kunne knyttes opp mot informantene, slik at de ikke kan bli brukt mot de ved en senere anledning. Informantene representerer kun seg selv, og sine perspektiver knyttet til problemstillingen og spørsmålene i intervjuguiden. Informantene sin deltakelse i prosjektet mitt kan innebære konsekvenser, og derfor er det vesentlig at datamaterialet ikke kan knyttes tilbake til enkeltpersoner for å bevare deres konfidensialitet (Bergsland & Jæger, 2022, s. 47).

I prosjektet kreves det at jeg bruker et informert samtykke, der jeg gir informantene informasjon om målet med undersøkelsen, hvordan jeg behandler datamaterialet, og deres personopplysninger. Dette gjøres ved at jeg i forkant av datainnsamlingen delte ut samtykke- og informasjonsskjema til informantene mine. Samtykke- og informasjonsskjema ligger

vedlagt. Informantene stiller som frivillig og kan derfor trekke seg når som helst om de måtte ønske det, uten at dette får noen konsekvenser for dem (Bergsland & Jæger, 2022, s. 47).

Informantene blir presentert med fiktive navn: Bjarne og Lise. Dette er for å anonymisere personopplysningene, i tillegg til at jeg synes det å bruke fiktive navn er en mer oversiktlig måte enn å bruke for eksempel tallkoder. Ved å bruke navn kan en lett kan skille mellom uttalelsene, og informantene blir i tillegg større grad mer virkelighetsnære.

4. Drøfting

I denne delen vil jeg presentere de tre temaene som var resultatet av analysen, og drøfte disse opp mot teori. De tre temaene jeg kom frem til var: 1) Betydningen av planlegging og organisering, 2) Å se mulighetene som ligger i naturområdene og 3) Å være aktivt tilstede for barna på tur.

4.1 Betydningen av planlegging og organisering

Betydningen av planlegging og organisering var noe begge informantene snakket mye om, og drøftingen av dette temaet er delt inn i fire undertema.

Fokus på barna

I etterkant av den tematiske analysen kom det frem at begge informantene tok avgjørelser basert på hva som var til det beste for barnegruppen. Begge informantene sa at det er barnas sin hverdag, og ikke den voksne sin i barnehagen. Informantene fortalte hvordan de må være voksen nok til å holde avtaler med barna, at en tar det opp senere om det barnet lurte på, hvis en ikke har tid/eller kan svare på spørsmålet i øyeblikket. Videre sa informantene at voksne gjerne har høyere krav enn barn til å dra på tur, og at dette er noe de må være bevisst over. Det å være en pedagogisk leder fortalte informantene at innebærer de å anse barnegruppen, og tilpasse ut ifra barnas forutsetninger. Bjarne fortalte videre at det handler om å variere, og se hva barna liker i den enkelte barnegruppen. Slik informantene forklarer samsvarer dette med det Gotvassli (2019, s. 70) fremhever om at pedagogiske ledere har et ansvar for å legge til rette for, og ta hensyn for hva som er det beste for barnegruppen. Videre påpeker Gotvassli at det pedagogiske tilbudet informantene her beskriver skal være et tilrettelagt tilbud i tråd med rammeplanen og barnehageloven. Ut ifra dette kan man tenke at det er viktig å vektlegge hvordan en skal ivareta rammeplanens føringer i det pedagogiske arbeidet med tanke på hva som er til det beste for barnegruppen.

Organisering for barnegruppas beste

Lise rettet videre oppmerksomheten mot viktigheten av planlegging i forkant av turene. Hun mener at planlegging gir bedre forståelse, fordi da vil det en presenterer til barna være gjennomtenkt. Bjarne fortalte at hvis det er skikkelig dårlig vær, må en ta høyde for om en faktisk skal dra på tur. Han sa videre at en da kanskje må begrense turene. Drar vi tur på tur for at barna skal bli pisket av snø stilte han spørsmål om. Videre sa han at det er viktig å ikke presse barna for mye, fordi det å dra på tur skal gi barna mulighet for å bli engasjerte og glade. Bjarne sa at derfor er det viktig å ta hensyn til barnegruppens beste. Bjarne fortalte videre at det å dra på tur bør være indremotivert fra barnets side, og ikke være voksenstyrt. Begge informantene pekte på at barna gjerne er fornøyd med å gå kortere turer, enn lange. Slik informant Lise forteller støttes av det Hagen (2018, s. 371) peker på at en i forkant undersøker hvilke muligheter som ligger i nærområdet, slik at en gir barna naturområder med hensiktsmessige kvaliteter og er spennende for barna. Slik informant Bjarne forteller kan sees i sammenheng med det Hagen (2018, s. 368) fremhever om at en må legge turen på barnas premisser i valg av sted fordi barn trenger tid og ro til utforskning. Ut ifra dette kan man tenke at det er viktig å begrense turene slik at en ikke presser barna ut i dårlig vær for enhver pris. I stedet er det mulighet når været er dårlig å ta en kortere tur, eller leke i barnehagens uteområde.

Gjensynsglede med naturområdene

Informantene pekte på viktigheten av å bli kjent med nærmiljøet gjennom å være på andre steder enn kun i naturen. Dette kunne være å besøke biblioteket eller gymsalen. Ved å benytte seg av de ulike tilbudene i nærområdet mente informantene at barna kan få gjensynsglede når de kommer tilbake til naturområdene. I stedet for en «nå igjen» holdning som kunne oppstått hvis barnegruppen hadde dratt på tur hver dag. Spesielt nevnte informant Lise at hvis det var dårlig vær, var det ekstra fint å oppsøke andre steder enn naturområdene for at barna skal ha mest mulig positive erfaringer rundt det å dra på tur. Slik informantene forteller kan sees i sammenheng rundt det Gotvassli (2019, s. 89) peker på med god ledelse. Gotvassli mener ledere må våge å ta beslutninger som de tror på, fordi det er avgjørende å ha klare mål for hva som er best for barnegruppen basert på pedagogens erfaringsgrunnlag. Ut ifra det informantene sier samsvarer dette med Gotvassli om å utøve god ledelse, derfor kan en slik ledelse være til det beste for barnegruppen når det gjelder å lage en trygg ramme rundt gode turopplevelser.

Voksenstyrte aktiviteter på naturområdene

I tilretteleggingen av mangfoldige naturopplevelser på naturområdene fortalte begge informantene at de satte i gang voksenstyrte aktiviteter med utgangspunkt i å berike opplevelsen av å være der. Lise kunne nevne at de hadde med brev til barna med et påfølgende oppdrag. Et slikt oppdrag kunne være å finne en skatt, eller at barnet skulle være med på å lage et bål. Bjarne fortalte om at sin avdeling hadde orienteringsposter, der barna måtte bli kjent med miljøet rundt seg for å finne frem. Begge informantene sa også at de jakter på søppel, og at det er stor stas å finne søppel da det er ikke noe som skal være i naturen. Lise sa at de også hadde naturvakter, og det betyr at barna skal se etter for eksempel ugler, ulike type dyr for å observere hva som skjer i naturområdene de befinner seg. Begge informantene tilrettelegger for voksenstyrte aktiviteter. Dette samsvarer med det Hagen (2018, s. 364) påpeker at rammeplanenes føringer for pedagogisk innhold også skal jobbes med i utetiden. Videre forklarer Hagen at pedagogiske planlagte aktiviteter skal foregå utendørs slik en gjerne også gjør i innemiljøet. Ut ifra dette kan man tenke at de pedagogiske lederne tar rammeplanens føringer for pedagogisk innhold i utetiden på en seriøs måte, da de planlegger og utfører pedagogiske aktiviteter i uterommet.

Begge informantene fortalte om at de som voksenpersoner også kan starte i gang leken. At de lever seg inn i barnas fantasiverden med kroppsspråk. Særlig fengende var det for barna hvis de voksne er medhjelpere i rolleleken deres, eller medhjelpere på en aktivitet satt i gang av barna eller de voksne. Slik informantene forklarer støttes av Heggen & Langholm (2019, s. 173) at barnehagelæreren kan være på barnas nivå, og dele barnas fascinasjon slik at de er til stede i et «her og nå» perspektiv. På denne måten benytter informantene seg av sin kunnskap for å prøve og berike barnas opplevelse av å være i naturen. Forskingen viser til at naturopplevelsene barna opplever i barndommen er med på å utvikle og opprettholde begeistring for naturen senere i livet (Heggen & Langholm, 2019, s. 174). Informantene sin rolle med å leve seg inn i barnas fantasiverden kan her kan være med på å forsterke fascinasjonen til barna, og gjøre barnas opplevelse av turen mer berikelsesfult.

4.2 Å se mulighetene som ligger i naturområdene

Tema to handler om hvordan de pedagogiske lederne fremhevet viktigheten av å se mulighetene som ligger i naturområdene. Blant annet hvordan de kan tilrettelegge naturområdene og bruke de ulike årstidene og barns interesser. Temaet er delt inn i tre undertema.

Naturområdenes naturlige endringer

Begge informantene sa at de for sin avdeling benytter seg av rundt 5 turplasser/naturområder. Bjarne sa at ved å benytte disse naturområdene gjennom hele året så endrer leken seg underveis grunnet endringene i landskapet de ulike årstidene gir oss. Lise fortalte at hun ikke opplever at en må tilføye noe nytt på naturområdene selv om avdelingen besøker de samme områdene. Et eksempel hun hadde var at en stor jordhaug som barna før klatra på hadde smuldret opp og blitt til en slags utforsker sandkasse istedenfor. Eller at trær som bikker plutselig kan balanseres på, eller barna kan gjemme seg under. Slike endringer i miljøet sa hun førte til andre typer leker. Slike variasjoner skjer i mindre grad i selve barnehagen sa begge informantene. I stortingsmelding nr. 18 (2015-2016) påpekes det at et naturområde skal gi mulighet for miljøforandring, variasjonsmuligheter og naturopplevelser. Slik begge informantene beskriver samsvarer dette med hvordan naturområdene de pedagogiske lederne benytter seg av er i samråd slik stortingsmeldingen beskriver. Fjørtoft & Reiten (2003, referert i: Fjørtoft, 2018, s. 194) fremhever også viktigheten av at naturområde er sammensatt av uforutsigbart fremfor et mer stilrent miljø. Ut ifra dette kan en se en klar sammenheng mellom informantens utsagn og teori. Det å gi barn muligheten til å besøke naturområder hele året kan føre til at barna får utfolde seg, og at leken stadig kan drives fremover.

Videre fortalte informantene at barna selv ikke vet hvordan det så ut på naturområdene før, og derfor vet ikke barna at de har tapt noe. Istedenfor har endringene på naturområdene ført til at det har dukket opp nye elementene som den jordhaugen eller treet som har bikket, tilfører noe nytt som ikke var der før. Bjarne sa at naturområdene byr på variasjon fordi på de kan barna for eksempel klatre på steiner, røtter, i trær, under felte trær, løpe på åpne områder, oppleve vått og tørt underlag. Alle disse variasjonene er med på å legge til rette for naturopplevelser ved at barna blir kjent med mangfoldigheten naturen har å by på. Videre fortalte Bjarne hvordan en og samme plass kan være så ulikt. Dette mente han kan være rart å oppleve for barn, og han mener denne egenskapen til naturområder gjør de unike. Begge informantene forklarer hvordan naturen hele tiden er uforutsigbar fordi naturområdene stadig endrer seg med tiden. Denne egenskapen til naturområdene hevder Hagen (2018, s. 366) gjør at barna får et innblikk i naturens mangfold, og forskningen til Hagen fremhever videre at barn synes naturområder er de beste lekestedene. Dette samsvarer også med (Fjørtoft, 2001) som hevder at naturen tilbyr mer varierte og åpnere lekeområder for barn.

Spennende/attraktive omgivelser

Begge informantene sa at det å dra på tur utenfor barnehagens område førte til en annen type lek enn i barnehagen, fordi barnehageområdet er veldig definert med egne bruksområder. Bjarne mente at barns fantasi i skogen kommer sterkere frem, og poengterte at en trenger ikke å ha med bømme og spade dit. Han sa videre at barna har en annen forståelse for at de kan leke noe annet i skogen enn i barnehagen. I skogen blir det gjerne i større grad rolle og fantasilek. Lise mener at naturområdene byr på mer frihet, og at barna har godt å kjenne på at de har rom til å røre seg. Videre påpekte Lise at i naturområdene er det færre barn, noe som gir mer rom og mindre forstyrrelser slik at barna kan være i leken i større grad. Slik begge informantene hevder at det foregår annen type lek enn i barnehagen samsvarer med det Hagen (2018, s. 366) fremhever at det romslige naturområder med variert terrengutforming beriker barns lek. Videre hevder Hagen at naturområdene gir rom for fantasi til å utfolde seg, og at det er med på å øke barnas motivasjon til å holde på. Dette samsvarer med Fjørtoft (2018, s. 190) slik hun bruker begrepet affordances. Som handler om at barn ser hvilke muligheter det fysiske miljøet rundt tilbyr. Barna vil ifølge Fjørtoft (2018, s. 190) benytte seg av miljøet det har tilgang til ved å realisere det til for eksempel en rollelek. Ut ifra dette kan man tenke at det er viktig at pedagogene drar på tur til naturområder for å gi barna muligheten til å få friheten til å få røre på seg, og erfare mer indremotivert lek på naturområdene enn de kanskje ville gjort hvis barna kun hadde fått lekt i barnehagens egne bruksområder.

Å ha kunnskap om naturen

Begge informantene nevnte at det å ha kunnskap om naturen kan bidra til nye opplevelser for barna. Lise sa at hvis hun vet om barnet kan smake på den blomsten, eller den soppen kan dette gi en ny naturopplevelse for barna hvis de ikke har gjort det før. Hun fortalte videre om at kunnskapen om det som var spiselig eller ikke måtte være med god margin, fordi en kan ikke gi barna noe giftig. Begge informantene fortalte hvordan de lar sin avdeling smake, lukte, ta på og oppdage dyrespor. De pekte på viktigheten av dette må være av fri interesse, og ikke være skolsk. En slik skolsk som handler om å belære barna ved å undervise/fortelle barna hvordan på en veldig saklig måte kunne gjøre til at barna mistet interessen. Slik informantene forklarer rundt det å ha kunnskap om naturen kan bidra til nye naturopplevelser for barna støttes av Jørgensen (2015, referert i: Heggen & Langholm, 2019, s. 173) fremhever at barn som undersøker naturen selv, og tar eierskap kan lære mye om naturen på egenhånd med støtte av engasjerte barnehageansatte rundt seg. Dette samsvarer med budskapet til Moen & Vårnes (2019, s. 39) at de som jobber med friluftsliv i barnehagen har et ønske om å formidle

gleden og respekten ved å tilbringe tid i naturen. En forståelse av at barna må ut og gjøre noe, kan være med på at de utforsker og lærer mer om naturen hevder Moen & Vårnes (2019, s. 40).

4.3 Å være aktivt tilstede for barna på tur

Det tredje og siste temaet handler om hvordan de pedagogiske lederne beskrev betydningen av å være aktivt tilstede for barna på tur, og hvordan det kan bidra til at barna blir glade i naturen. Dette temaet er delt inn i tre undertema.

Å være oppmerksom

Begge informantene vektla barns interesser som et grunnleggende hensyn. En måte å gjøre det på fortalte Bjarne var å leke med det barna holder på med. I de leksituasjonene sa begge pedagogene at de har en baktanke på hvordan de skal være rundt barna. En mulig tilnærming de har når de leker med barna oppstår det ofte nye situasjoner som også kan bli til en læringssituasjon for barna. I slike situasjoner stiller informantene undrende spørsmål til barna for å prøve vekke deres nysgjerrighet. Det å undre seg med barna kan være med på å utvikle en naturfølelse forklarte Bjarne. Informantene fortalte videre hvordan det handler om å ha reflekterte holdninger over hva vi vil med barna på tur. Her sa begge informantene at det er ikke det å lære noe som er hovedfokuset, men heller være til stede med barna i et her og nå øyeblikk, og være oppmerksomme på hva barna engasjerer seg i øyeblikket. Likevel er det fint å benytte seg av disse læringssituasjonene med barna på en leken måte fortalte informantene. Slik begge informantene forklarer rundt det å vektlegge det barna holder på med støttes av forskningen til Heggen & Langholm (2019, s. 169) at barn møter naturen med undring og begeistring. Slik informantene forteller at de sammen med barna er undrende vil dette være med på å la barn få lov til å beholde fascinasjonen for naturens underlige virkelighet som samsvarer med forskningen til Heggen & Langholm (2019, s. 169). Videre peker Heggen & Langholm på betydningen av at barnehageansatte ikke først og fremst må belære barna, men derimot la de få lov til å undre seg, og være nysgjerrige i møte med naturen. Informantenes oppmerksomme væremåte i naturen sammen med barna kan derfor være med på at barna kan sitte igjen med en følelse av tilhørighet i naturen, slik forskningen til Heggen & Langholm (2019, s. 169) hevder.

Å være tett på barna

Begge informantene fremhevet det å være aktiv med barna på turen. Lise sa at en kan alltid sitte ved bålet og ha det behagelig, men spørsmålet er da om en gjør det for seg selv eller for barna. For hennes del handlet det om å delta der barna var, og fange opp hva barna er interessert for å kunne bygge videre på det. Lise kunne finne kongler i skogen som er spist på for å legge til rette for mulig naturopplevelser. Begge informantene fortalte at de pleide å lage ting i skogen. Dette kunne være å spikke, bygge en snømann, eller bygge noe ved hjelp av løsmaterialer. Begge informantene fremhever viktigheten av å være tett på barna dette samsvarer med Langholm, et al., (2017, s. 36) forklarer om viktigheten av å vite når en skal blande seg inn, og når man ikke skal gjøre det. Det finnes ingen oppskrift på hva som er rett eller galt, og dette er noe Lise som pedagogisk leder må bruke sin erfaring til å vite når hun skal oppsøke barna, eller la barna oppsøke henne. Lise forklarer også hvordan hun benytter seg løsmaterialer i arbeidet. Ifølge Fjørtoft (2018, s. 194) foretrekker barn løsmaterialer som steiner, kvister og stokker og lignende i deres lekemiljø. Videre hevder Fjørtoft at dette gjør lekemiljøene mer dynamiske og formbare slik at barna kan lage sine egne fantasiverdener. Hagen (2018, s. 371) trekker også frem viktigheten av at løsmaterialer beriker barns lek, fordi ved tilgang til løsmaterialer hevder Hagen det vil gjøre leken mer spontan, og at den kan skapes underveis. Videre hevder Hagen (2019, s. 366) at mangedimensjonale rom slik et naturområde er, appellerer godt til barns lek. Ut ifra dette kan man tenke at Informant Lise sin aktive tilstedeværelse vil kunne være med på å legge rette til for et godt lekemiljø. Dette i samsvarer med det Fjørtoft & Hagen fremhever er viktig for at leken stadig skal drives framover, og gi barna muligheten med å være tett på naturen.

Barns tilhørighet til naturen

Begge informantene fortalte hvordan de opplever at det å ha skogen vektlagt som en del av barnehagetilbudet inspirerer de personlig fordi de selv er glade i naturen. Denne naturlige gleden de har over naturen mener de er viktig når de er sammen med barna på tur. Videre fortalte informantene om hvordan de opplever at storbarn sin glede av å være i naturen avhenger av hvordan de som pedagoger tilrettelegger og oppfører seg rundt barna. Bjarne fortalte om viktigheten av å gi barn muligheten til å medvirke. Dette kunne være å spørre hvilket naturområde barna hadde lyst å dra til, eller hva de hadde lyst til å gjøre når de kom frem dit. Lise fortalte at det er viktig å legge turer basert på barnas forutsetninger. Eksempelvis nevnte hun at det er lettere å bevege seg til naturområdene på sommeren enn på vinteren, og at slike forutsetninger kan påvirke humøret og oppfattelsen av å tilbringe tid i

naturen for barna. Slik begge informantene forklarer kan sees i sammenheng med det Heggen & Langholm (2019, s. 172) fremhever at det ved å være ute i naturen kan skape empati og glede over livet. Samtidig får barna anledningen til å stimulere deres indre nysgjerrighet. Videre hevder Heggen & Langholm at hvis barn blir glade i de sansemessige erfaringene det opplever i naturens mangfoldig kan det også føre til at barna blir glade i naturen (Heggen & Langholm, 2019, s. 172). Dette samsvarer også med begrunnelsene til rammeplanene at hvis barn gis muligheten til å oppleve mangfoldige naturopplevelser kan dette fremme barnas vilje til å verne om naturen (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 52). Ifølge Skarstein & Skarstein (2019, s. 138) er barns opplevelser forbundet med sansing og aktivitet. Derfor vil det å kunne gi barna mulighet til å medvirke, og at pedagogene tilrettelegger for barna på naturområdene kunne føre til nye erfaringer som de kan ta med seg. Videre i sin forskning hevder Skarstein & Skarstein (2019, s. 138) at når barns opplevelser blir bearbeidet over tid, kan disse opplevelsene bli til erfaringer. Erfaringene barna tar med seg fra for eksempel naturen blir basis for deres kunnskap og forståelse. Ut ifra erfaringene barna har fra naturopplevelser og lek i naturen, viser forskning at dette kan være betydningsfullt deres miljøengasjement i voksen alder (Skarstein & Skarstein, 2018, s. 138).

5. Oppsummering

Problemstillingen i denne oppgaven var: «*Hvordan erfarer pedagogiske ledere sin rolle med å legge til rette for mangfoldige naturopplevelser i barnehagens naturområder?*». For å besvare problemstillingen valgte jeg kvalitativt intervju og casestudie. Jeg intervjuet to pedagogiske ledere på hver sin storbarnsavdeling i samme naturbarnehage. Analysen av datamaterialet førte frem til de tre temaene: 1) Betydningen av planlegging og organisering, 2) Å se mulighetene som ligger i naturområdene og 3) Å være aktivt tilstede for barna på tur. Jeg vil til slutt i denne oppgaven oppsummere de tre temaene.

På tema én «Betydningen av planlegging og organisering» fant jeg at det er viktig å vektlegge hvordan en skal ivareta rammeplanens føringer i det pedagogiske arbeidet med tanke på hva som er til det beste for barnegruppen. Et eksempel informantene ga er at man kan tenke at det er viktig å begrense turene slik at en ikke presser barna ut i dårlig vær for enhver pris. Istedenfor er det mulighet når været er dårlig å ta en kortere tur, eller leke i barnehagens uteområde. Dette er i tråd med det Gotvassli (2019, s. 89) beskriver om å utøve god ledelse, derfor kan en slik ledelse være til det beste for barnegruppen når det gjelder å lage en trygg ramme rundt gode turopplevelser. Videre fremhevet informantene sin rolle i voksenstyrte

aktiviteter med utgangspunkt i å berike opplevelsen av å være i de ulike naturområdene. På samme måte som i innerrommet, planlegger og utfører de pedagogiske aktiviteter i uterommet. Å sette i gang leken i uterommet var en del av dette. Eksempler informantene ga var at de sa at sin rolle med å leve seg inn i barnas fantasiverden kan være med på å forsterke fascinasjonen til barna, og gjøre barnas opplevelse av turen mer berikelsesfullt.

«Å se mulighetene som ligger i naturområdene» var tema to. Informantene vektla at ved å benytte de ulike naturområdene gjennom hele året så endrer leken seg underveis grunnet endringene i landskapet de ulike årstidene gir oss. Det å gi barn muligheten til å besøke naturområder hele året kan føre til at barna får utfolde seg, og at leken stadig kan drives fremover. Dette gjør videre at barna får et innblikk i naturens mangfold, og forskningen til Hagen (2018, s. 366) fremhever videre at barn synes naturområder er de beste lekestedene. Begge informantene sa også at det å dra på tur utenfor barnehagens område førte til en annen type lek enn i barnehagen, fordi barnehageområdet er veldig definert med egne bruksområder. Ut ifra dette kan man tenke at det er viktig at pedagogene drar på tur til naturområder for å gi barna muligheten til å få friheten til å få røre på seg, og erfare mer indremotivert lek på naturområdene enn de kanskje ville gjort hvis barna kun hadde fått lekt i barnehagens egne bruksområder. Informantene fremhevet også det at å ha kunnskap om naturen kan bidra til nye opplevelser for barna, noe som samsvarer med budskapet til Moen & Vårnes (2019, s. 39) at de som jobber med friluftsliv i barnehagen har et ønske om å formidle gleden og respekten ved å tilbringe tid i naturen.

Det tredje temaet «Å være aktivt tilstede for barna på tur» handlet om hvordan de pedagogiske lederne beskrev betydningen av å være aktivt tilstede for barna på tur, og hvordan det kan bidra til at barna blir glade i naturen. Informantenes vektla at man bør ha en oppmerksom væremåte i naturen sammen med barna, da det kan være med på at barna kan sitte igjen med en følelse av tilhørighet i naturen, slik forskningen til Heggen & Langholm (2019, s. 169) hevder. Å være tett på barna fremhevet informantene var viktig for å kunne være med på å legge rette til for et godt lekemiljø. Dette i samsvarer med det Fjørtoft & Hagen fremhever er viktig for at leken stadig skal drives framover, og gi barna muligheten med å være tett på naturen. De fremhevet også viktigheten av at den naturlige gleden de som voksne har over naturen er viktig når de er sammen med barna på tur. De opplever at storbarn sin glede av å være i naturen avhenger av hvordan de som pedagoger tilrettelegger og oppfører seg rundt barna.

Helt til slutt vil jeg si at det gjennom denne oppgaven har vært interessant å se på ledelsesaspektet de pedagogiske lederne bedriver daglig gjennom å løfte frem det pedagogiske arbeidet, og organiseringen som ligger bak avgjørelsene deres.

6. Litteraturliste

Bergsland, D.M., & Jæger, H. (2022). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (utg.2).

Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7.utg.).

Fjørtoft, I. (2018). «Barn og bevegelse: Læring gjennom landskap». I: Sandseter, E., Hagen, T. & Moser, T. (red). *Kroppslighet i barnehagen: Pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse*. (3 utg.). Gyldendal.

Hagen, T. H. (2018). «Bevegelseslek i natur og barnehagens nærmiljø». I: Sandseter, E., Hagen, T. & Moser, T. (red). *Kroppslighet i barnehagen: Pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse*. (3 utg.). Gyldendal.

Heggen, P. H. & Langholm, G. (2019). «Tilknytting til natur, en forutsetning for bærekraft?». I: Haugen, A. S., Heggen, M. P., Langholm, G. Syed, B. F. & Kasin, O. (red.). *Bærekraftig utvikling. Pedagogiske tilnærminger i barnehagen*.

Johannessen, L., Tufte, P.A. & Christoffersen, L. (2021). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*(utg.6).

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplanen for barnehagen: forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Udir. Hentet fra

<https://www.udir.no/contentassets/5d0f4d947b244cfe90be8e6d475ba1b4/rammeplan-for-barnehagen---bokmal-pdf.pdf>

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*(utg.3).

Langholm, G. (red.), Hilmo, I., Holter, K., Lea, A. & Synnes, K. (2017). *Forskerfrøboka*. (2 utg.).

Moen, C. H. & Vårnes, T. K. (2019). «Å leve i samklang med naturen – lettere sagt enn gjort!». I: Bergan, V. & Bjørndal, K. E. W. (red). *Bærekraft i praksis i barnehagen*.

Lundehaug, T & Neergaard, H. T. (2020). *Friluftsliv og uteliv i barnehagen*.

St.meld. nr. 18. (2015-2016). *Friluftsliv – Natur som kilde til helse og livskvalitet*. Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-18-20152016/id2479100/>

Sando, O.J. (2020). «Fysisk miljø, trivsel og fysisk aktivitet i barnehagen». I Sandseter, E.B.H & Storli, R. (red.). *Barnehagens fysiske inne- og utemiljø*.

Skarstein, T. H. & Skarstein, F. (2019). «Artskunnskap for bærekraftig utvikling». I: Bergan, V. & Bjørndal, K. E. W. (red). *Bærekraft i praksis i barnehagen*.

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*(utg.5).

7. Vedlegg

7.1 Intervjuguide

Problemstilling

«Hvilke egenskaper har naturområdene som barnehagen bruker, og hvordan legger barnehagens pedagogiske ledere til rette for mangfoldige naturopplevelser for 3-6 åringen i de ulike naturområdene?»

Oppvarmingsspørsmål

1. Hva slags utdanningsbakgrunn har du, og hvilke arbeidserfaringer har du i forhold til barnehage?
2. Hva liker du med å jobbe i en friluftslivsbarnehage?
3. Opplever du at det er utfordringer med å jobbe i en friluftslivsbarnehage?
4. Hva er viktige egenskaper å ha som barnehagelærer?

Refleksjonsspørsmål

Egenskapene til naturområdene

1. Kan du beskrive de ulike naturområdene dere bruker?
 - Hvilke overveielser gjør du med tanke på avstand til naturområdene, topografien, lekeapparater, størrelse også videre til naturområdene?
 - Har dere forskjellige sommer og vinter naturområder? Hvis dere har hvorfor?
 - Hvilke aktiviteter gjør dere på naturområdene?
 - Frilek
 - Voksenstyrte aktiviteter
 - Dyreliv og planteliv
2. Hva tilbyr de forskjellige naturområdene dere har valgt for barna?
 - Hva tenker du om hvilke muligheter naturområdene gir for alle i barnegruppen å få uttrykt/utfoldet seg?

- På hvilken måte tilbyr/innbyr naturområdene muligheter for barna å undre seg?
- Er det noen utfordringer med naturområdene dere bruker i dag?

Mangfoldige naturopplevelser på naturområdene

3. Hvordan legger du som ansatt til rette for mangfoldige naturopplevelser i de ulike naturområdene?
 - Hva tenker du menes med mangfoldige opplevelser som det står om i rammeplanen?
 - Hva er viktig for at barn skal få gode opplevelser i friluftsliv?
 - Tror du naturområdene byr på gode naturopplevelser for barna?
 - Hvordan kan en legge til rette for læring i naturen?
4. Synes du at barna skal dra på tur utenfor barnehagens område?
 - Hvilke eventuelt fordeler og ulemper kan det ha for barna?
 - Hvorfor kan det være viktig for barn å tilbringe tid i naturen?
 - Opplever du at relasjonen mellom barna endres ved å være i naturen?
5. Hvordan kan du som voksen bidra til å legge til rette for mangfoldige naturopplevelser?
 - Hvilken kompetanse tenker du er viktig for å legge til rette for mangfoldige naturopplevelser?
 - Hvordan støtte barnas opplevelse i naturen av ulike fenomener?
 - Hvordan sørge for allsidighet på naturområdene?
6. Hvilke utfordringer opplever du med å gi barna mangfoldige naturopplevelser?
 - Hvordan jobber dere med eventuelle utfordringer?
 - Hva gjør dere hvis barna ikke trives på tur?

Avslutningsspørsmål

1. Er det noe du har kommet på i ettertid, og derfor utdype svaret til noen av spørsmålene?
2. Hvordan opplever du at barna responderer ved å tilbringe mye tid utendørs?
3. Noen spørsmål du savner til problemstillingen og vil tillegge?

7.2 Informert samtykkeskjema

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Vil du delta i bachelorprosjektet

«Tilrettelegging for barns mangfoldige naturopplevelser ved bruk av naturområdene utenfor barnehagens område»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å se hvordan barnehagen kan tilrettelegge for barns mangfoldige naturopplevelser ved bruk av naturområdene utenfor barnehagens område. I dette skrivet gir jeg/vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Bakgrunn og formål

I forbindelse med emnet Bærekraftig pedagogikk i barnehagen skal jeg skrive en bacheloroppgave.

Barnehagen er forpliktet til å følge «Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver» (Kunnskapsdepartementet, 2017). I rammeplanen står det at barnehagen skal legge til rette for at barna kan få et mangfold av naturopplevelser og få oppleve naturen som arena for lek og læring. Formålet med dette prosjektet er å undersøke hvordan én barnehage bruker naturområdene utenfor barnehagens område til å oppfylle dette punktet i rammeplanen.

Problemstillingen jeg ønsker å belyse er:

- Hvilke egenskaper har naturområdene som barnehagen bruker?
- Hvordan legger barnehagens pedagogiske ledere til rette for mangfoldige naturopplevelser for 3-6 åringen i de ulike naturområdene?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du blir intervjuet av meg, og dette vil ta ca en time. Jeg vil gjøre notater underveis i intervjuet, men det blir ikke gjort lydopptak av intervjuet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke ditt samtykke fram til prosjektets slutt, uten å oppgi noen grunn.

Hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg/vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg/vi har fortalt om i dette skrivet. Jeg/vi behandler opplysningene konfidensielt og alle navn anonymiseres.

Prosjektet skal avsluttes 28.juni 2023.

Med vennlig hilsen

Ole Martin Elgåen Kirkbakk

Veileder: Navn, epost

Marit Heldal
mhe@dmmh.no

Per-Arvid Wold
paw@dmmh.no

Student:

Ole Martin E. Kirkbakk
olemartin98@icloud.com
Tlf: 91994201

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Tilrettelegging for barns mangfoldige naturopplevelser ved bruk av naturområdene utenfor barnehagens område». Jeg samtykker til:

å delta i intervju.

Dato:

Siden prosjektet ikke er behandlet av NSD, kan jeg/vi ikke innhente din underskrift. Samtykket blir derfor gitt ved at du krysser av i boksen ovenfor.